

Лекція № 1. ВИЩА ОСВІТА В УКРАЇНІ. ОСНОВИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В ОСВІТНІЙ ГАЛУЗІ

Вища освіта – це рівень освіти, який здобувається особою у вищому навчальному закладі в результаті послідовного, систематичного та цілеспрямованого процесу засвоєння змісту навчання, який ґрунтується на повній загальній середній освіті й завершується здобуттям певної кваліфікації за підсумками державної атестації.

Зміст вищої освіти – обумовлена цілями та потребами суспільства знань, умінь і навичок, професійних, світоглядних і громадських якостей, що має бути спрямована в процесі навчання з урахуванням перспектив розвитку суспільства, науки, техніки, технологій, культури та мистецтва.

Структура, зміст і обсяг навчальної інформації, засвоєння якої забезпечує особі можливість здобуття вищої освіти і певної кваліфікації і є **змістом навчання**.

Здобуття вищої освіти можливе лише в вищому навчальному закладі (ВНЗ), який являє собою освітній, освітньо - науковий заклад, який заснований і діє відповідно до законодавства про освіту, реалізує відповідно до наданої ліцензії освітньо - професійні програми вищої освіти за певними освітніми та освітньо - кваліфікаційними рівнями, забезпечує навчання, виховання та професійну підготовку осіб відповідно до їх покликання, інтересів, здібностей та нормативних вимог у галузі вищої освіти, а також здійснює наукову та науково – технічну діяльність. В залежності від форм власності ВНЗ можуть бути державними, комунальними, або приватними

Освітню діяльність можуть проводити лише акредитовані ВНЗ. **Акредитація** – це процедура надання ВНЗ певного типу права проводити освітню діяльність, пов'язану із здобуттям вищої освіти та кваліфікації, відповідно до вимог стандартів вищої освіти, а також до державних вимог щодо кадрового, науково - методичного та матеріально - технічного забезпечення. ВНЗ поділяються за рівнем акредитації (перший, другий, третій і четвертий).

Структурними підрозділами ВНЗ третього і четвертого рівнів акредитації є **кафедри, факультети, інститути, філії, бібліотека тощо**.

Кафедра - базовий структурний підрозділ ВНЗ (його філій, інститутів, факультетів), що проводить навчально - виховну і методичну діяльність з однієї або кількох споріднених спеціальностей чи навчальних дисциплін і здійснює наукову, науково - дослідну та науково - технічну діяльність за певним напрямом. Кафедра створюється рішенням Вченої ради ВНЗ.

Керівництво кафедрою здійснює завідуючий кафедрою, який обирається на цю посаду за конкурсом Вченою радою ВНЗ.

Факультет – основний організаційний і навчально - науковий структурний підрозділ ВНЗ третього та четвертого рівнів акредитації, що об'єднає відповідні кафедри і лабораторії. Факультет створюється рішенням Вченої ради ВНЗ. Керівництво факультетом здійснює декан, який обирається на цю посаду Вченою радою факультету.

Структурними підрозділами ВНЗ четвертого рівня акредитації можуть бути наукові, навчально - наукові, науково - дослідні та науково - виробничі інститути.

Керівництво інститутом здійснює директор, який обирається на посаду за конкурсом.

ВНЗ повинен мати у своєму складі бібліотеку, керівництво якою здійснює директор (завідуючий).

ВНЗ у своєму складі може мати підготовчі відділення, підрозділи перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів, лабораторії, навчально - методичні кабінети, комп'ютерні та інформаційні центри, навчально - виробничі майстерні, видавництва, спортивні комплекси, заклади культурно - побутового призначення та інші підрозділи, діяльність яких не заборонена законодавством.

1.1 Основи державної політики в галузі вищої освіти

У сучасному світі, який ввійшов у третє тисячоліття, розвиток України **визначається у загальному контексті європейської інтеграції з орієнтацією на фундаментальні цінності західної культури: парламентаризм, права людини, права національних меншин, лібералізацію, свободу пересування, свободу отримання освіти будь – якого рівня та інше, що є невід'ємним атрибутом громадянського демократичного суспільства.**

Для України у культурно – цивілізаційному аспекті європейська інтеграція – це входження до єдиної сім'ї європейських народів, повернення до європейських політичних і культурних традицій. Європейська інтеграція, отже, стає ключовою ланкою відкриття України світом, переходом від закритого тоталітарного до відкритого суспільства.

Державна політика у галузі освіти визначається Верховною Радою України, вона ґрунтується на принципах:

- доступності на конкурсних засадах здобуття вищої освіти кожним громадянином України;
- незалежності здобуття вищої освіти від впливу політичних партій, громадських і релігійних організацій;
- інтеграції системи освіти України у світову систему вищої освіти при збереженні і розвитку досягнень та традицій української вищої школи;
- наступності процесу здобуття вищої освіти;
- гласності при формуванні структури та обсягів освітньої та професійної підготовки фахівців;

Реалізація державної політики у галузі вищої освіти забезпечується шляхом:

- збереження і розвитку системи вищої освіти та підвищення її якості;
- підвищення рівня освіченості громадян, розширення їх можливостей для отримання вищої освіти;
- створення та забезпечення рівних умов доступності до вищої освіти;
- надання цільових, пільгових державних кредитів особам для здобуття вищої освіти;
- збереження збалансованої структури та обсягів підготовки фахівців з вищою освітою, що здійснюється у вищих навчальних закладах державної та комунальної форм власності, за кошти відповідних бюджетів, фізичних і юридичних осіб, з урахуванням потреб особи, а також інтересів держави та територіальних громад;
- надання особам, які навчаються у ВНЗ, пільг та соціальних гарантій у порядку, встановленому законодавством;
- належної підтримки підготовки фахівців з числа інвалідів на основі спеціальних освітніх програм.

Основною метою державної політики в галузі освіти є створення умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України, оновлення змісту освіти та організації навчально - виховного процесу відповідно до демократичних цінностей, ринкових засад економіки, сучасних наукових досягнень.

Україна починає робити певні кроки щодо виходу національної вищої школи на міжнародний ринок освітніх послуг та комплекс заходів щодо організаційного забезпечення впровадження Болонського процесу.

Основні цілі Болонського процесу зводяться до такого:

- побудова Європейського простору вищої освіти як передумови розвитку мобільності громадян з можливістю їх працевлаштування;
- посилення міжнародної конкурентоспроможності як національних, так і в цілому європейської системи вищої освіти;
- досягнення більшої сумісності та порівнянності систем вищої освіти;
- формування та зміцнення інтелектуального, культурного, соціального та науково – технічного потенціалу окремих країн та Європи в цілому;
- підвищення визначальної ролі університетів у розвитку національних і європейських культурних цінностей;
- змагання з іншими системами вищої освіти.

Освітнє суспільство України зацікавлене діяти в усіх напрямках Болонського процесу.

Освіта вже стала одним з найважливіших чинників політики.

1.2 Освітньо – кваліфікаційні рівні вищої освіти України

За ознаками ступеня сформованості знань, умінь та навичок особи, що забезпечують її здатність виконувати завдання та обов'язки (роботи) певного рівня професійної діяльності вища освіта поділяється на такі освітньо - кваліфікаційні рівні:

Молодший спеціаліст — освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі повної загальної середньої освіти здобула неповну вищу освіту, спеціальні уміння та знання, достатні для здійснення виробничих функцій певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності. Особам, які завершили навчання в акредитованому вищому професійному училищі, центрі професійно-технічної освіти, може присвоюватись освітньо-кваліфікаційний рівень молодшого спеціаліста за відповідним напрямом (спеціальністю), з якого також здійснюється підготовка робітників високого рівня кваліфікації. Особи, які мають базову загальну середню освіту, можуть одночасно навчатися за освітньо-професійною програмою підготовки молодшого спеціаліста і здобувати повну загальну середню освіту.

Бакалавр — освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі повної загальної середньої освіти, або неповної вищої освіти здобула базову вищу освіту, фундаментальні і спеціальні уміння та знання щодо узагальненого об'єкта праці (діяльності), достатні для виконання завдань та обов'язків (робіт) певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності. Підготовка фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра може здійснюватися на основі освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста

Спеціаліст — освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра здобула повну вищу освіту, спеціальні уміння та знання, достатні для виконання завдань та обов'язків (робіт)

певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності.

Магістр — освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра здобула повну вищу освіту, спеціальні уміння та знання, достатні для виконання професійних завдань та обов'язків (робіт) інноваційного характеру певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності. Підготовка фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня магістра може здійснюватися на основі освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста.

1.3 Історична довідка про створення і розвитку Донецького національного технічного університету і його структурного підрозділу Автомобільно – дорожнього інституту

Становлення першого в Донбасі ВНЗ проходило у вкрай несприятливих умовах. Після громадянської війни не працювали шахти, металургійні і машинобудівні заводи, були зруйновані залізниці. Нове керівництво країни надавало велике значення відбудові Донбасу.

Для цього необхідні були інженерні кадри. В той час в Донбасі працювало всього 189 гірничих інженерів і гірнича промисловість відчувала гостру потребу в фахівцях високої кваліфікації. Враховуючи це, в Юзівці вирішено було відкрити технікум, в ті часи технікуми являлись вищими навчальними закладами і готували фахівців вузької спеціалізації в той час як інститути готували керівників виробництва, адміністраторів. 30 травня 1921 року відбулось офіційне відкриття Донецького гірничого технікуму.

Перший набір студентів склав 208 чоловік. Оскільки студенти мали дуже слабку загальноосвітню підготовку, керівництво технікуму організувало робочий факультет.

Високі темпи індустріалізації потребували значно більшої кількості кваліфікованих спеціалістів. В зв'язку з цим в квітні 1926 року Донецький гірничий технікум був реорганізований в Донецький гірничий інститут. В 1929 – 1930 роках були відкриті Донецькі металургійний і вуглекімічний інститути. В квітні 1935 року було прийнято рішення створити на базі гірничого, металургійного і вуглекімічного інститутів – Донецький індустріальний інститут (Д І І). За перших 20 років ДІІ підготував біля 4300 інженерів.

Була створена хороша матеріально - технічна база, підготовлені кваліфіковані кадри.

В жовтні 1941 року Д І І був евакуйований в м. Прокоп'євськ на Уралі, де він перебував до 1943 року. Після звільнення Донбасу восени 1943 року інститут було повернено на своє місце. Поступово ВНЗ розширювався: було відновлено вечірнє відділення, відкрився

факультет з підготовки спеціалістів промислового і цивільного будівництва, з 1953 року почав функціонувати заочний факультет. В цьому ж році відкрилась філія Д І І в Краматорську, а в 1955 році – вечірнє відділення в Макіївці. В кінці 1950 – х років були створені загальнотехнічні факультети в Горлівці і Торезі.

19 березня 1960 року Д І І було реорганізовано в Донецький політехнічний інститут (Д П І) ДПІ дав путівку в життя Краматорському індустріальному інституту та Макіївському інженерно – будівельному інституту.

До початку 1990 років ДПІ перетворився в один з потужніших ВНЗ України. В ньому працювало біля 1400 викладачів, в тому числі 122 професори, доктора наук, біля 700 доцентів, кандидатів наук.

В 1993 ДПІ пройшов атестацію і рішенням кабінету Міністрів України в вересні 1993 року йому було надано статус державного технічного університету (Дон ГТУ). На базі Дон ГТУ в той період було створено Регіональний центр навчально - науково - технічний комплекс. В який ввійшли також три інститути: гірничий. Міжнародного співробітництва і Горлівський автомобільно - дорожній В 2003 році Дон ГТУ отримав статус національного. В цей час кількість спеціальностей перевищила 60. Загальна чисельність студентів з усіх форм навчання становила понад 25000. На 88 кафедрах працюють біля 1400 висококваліфікованих викладачів

Як зазначалось раніше, **Автомобільно – дорожній інститут (м. Горлівка)** являється структурним підрозділом Дон НТУ. Його зародженням вважається 1959 рік, саме тоді в м. Горлівці було відкрито відділення вечірнього факультету ДП, який в травні 1960 року за рішенням Ради Міністрів УРСР реорганізувався в загально – технічний факультет (ЗТФ) з навчанням за заочною і вечірньою формами. В грудні 1971 року ЗТФ надано статус Горлівської філії Д П І, в якій було організовано факультет «Автомобільний транспорт», а 1 вересня відкрився факультет «Автомобільні дороги». 2 вересня 1994 року філію було акредитовано як автомобільно - дорожній інститут Дон НТУ. Сьогодні це спеціалізований ВНЗ, до складу якого входять 4 факультети і 15 кафедр, де ведеться підготовка бакалаврів, спеціалістів і магістрів з семи спеціальностей. Навчання проводиться за денною і заочною формами навчання.

Лекція №2 ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ У ВНЗ

2.1 Особливості навчання у вищому навчальному закладі

З вступом до ВНЗ відбувається серйозна перебудова в житті й діяльності студента, що вимагає більших витрат часу й сил. Перший рік навчання можна назвати періодом адаптації.

У вузі практикуються такі форми навчання, як лекції, практичні й лабораторні роботи, семінари, колоквиуми.

Лекційно-семінарська система навчання у ВНЗ вимагає від студента самостійності й організованості, тому що на відміну від школи щоденний контроль за якістю засвоєння навчального матеріалу відсутній, а періодичні (на практичних заняттях, контрольних роботах і т.п.) і підсумкові (на заліках і іспитах) перевірки знань студентів можуть тільки показати результати навчання за певний період, тобто придбання необхідних знань на кожному навчальному занятті залежить тільки від самого студента.

Варто враховувати, що студентові доводиться засвоювати інформацію на новому, більш високому рівні. Навіть такі предмети, знайомі

по навчанню в школі, як математика, фізика, хімія, вимагають нового підходу до їхнього вивчення, уміння мислити узагальнено, знаходити логічні зв'язки і т.д.

У багатьох студентів на навчанні негативно позначається невміння правильно конспектувати лекційний матеріал. Конспект лекцій має перед підручником ряд переваг, через те, що лекції містять більш сучасну оперативну інформацію і в лекціях матеріал зібраний з різних джерел.

Важливу роль у навчальному процесі грає підготовка до практичних занять, яку потрібно починати із опрацювання матеріалу лекції по даній темі, потім варто вивчити методичні вказівки до майбутнього заняття, знайти відповіді на контрольні питання.

Найбільш відповідальним моментом у навчанні є здача заліків і іспитів, які завершують навчання студентів у семестрі. Успіх при здачі заліків і іспитів залежить, по-перше, від систематичної й сумлінної роботи студента протягом усього семестру й, по-друге, від правильної організації підготовки до заліку або іспиту. Варто враховувати, що відведені на підготовку до іспиту дні потрібно використовувати лише для завершення цієї підготовки, а основні знання необхідно засвоювати й закріплювати протягом усього семестру.

Варто обов'язково відвідувати консультації перед іспитом, на яких викладач, за звичай, звертає увагу студентів на найбільш складні питання даного курсу, розповідає про особливості організації даного іспиту, приводить зразкові схеми відповідей. До консультації студент повинен практично вивчити весь матеріал, що виноситься на іспит, і при необхідності, з'ясувати незрозумілі питання. Питання до викладача необхідно сформулювати заздалегідь, щоб на консультації отримати вичерпну відповідь.

2.2 Інформаційне забезпечення навчального процесу

Для повноцінного навчання студенти повинні користуватися необхідною науково-технічною інформацією. Значну частину інформації вони одержують на навчальних заняттях, але поряд із цим для більш глибокого засвоєння курсу необхідно користуватися науково-технічною й учбово-методичною літературою. Крім того, при виконанні навчальних завдань, курсових і дипломних проектів виникає необхідність у використанні довідкової літератури.

Всі види літератури, необхідної для навчального процесу, знаходяться у бібліотеці інституту, у тому числі періодична література з окремих галузей знань. Бібліотека складається з наступних структурних підрозділів:

- відділу обслуговування читачів, де видається науково-технічна і навчальна література студентам, професорсько - викладацькому складу й іншим співробітникам;
- читального залу, де студенти мають можливість працювати;
- відділу комплектації, що займається поповненням книжкового фонду бібліотеки;
- довідково-бібліографічного відділу, за допомогою якого можна знайти необхідну літературу у фондах;
- відділу художньої літератури.

Найбільші труднощі представляє для студентів спочатку пошук необхідної літератури. Для цього в довідково-бібліографічному відділі є алфавітний і систематичний каталоги.

Алфавітний каталог містить картки на всі книги, наявні в бібліотеці, які розташовані за абеткою прізвищ авторів. Таким каталогом варто користуватися, якщо відомо прізвище автора й назва книги. Ці дані, а також шифр книги приводяться на кожній картці. При замовленні книги варто назвати працівникові бібліотеки шифр, що дозволяє відшукати книгу в певному розділі.

Систематичний каталог містить картки на всі книги, які розташовані по галузях знань. Кожний розділ має свій індекс (умовна позначка по універсальній десятковій класифікації - УДК). Шифр книги являє собою дріб, у верхній частині якої проставлений індекс по УДК, а в нижньої - авторський знак, тобто перша буква прізвища автора й порядковий номер. Наприклад, література з питань автомобільного транспорту має індекс 631.37.

Для того щоб визначити індекс того або іншого розділу, варто скористатися предметним покажчиком, що містить перелік всіх рубрик і окремих питань, по яких є література в бібліотеці. Ці відомості зафіксовані на картках, де зазначений індекс відповідного розділу й номер ящика систематичного каталогу.

Крім традиційної бібліографічної інформаційної системи використовуються електронні системи інформації. В комп'ютерних класах студенти мають можливість користуватись системою Internet.

2.3 Права й обов'язки студентів

Студентом ВНЗ є особа, зарахована на навчання за програмою вищої професійної освіти наказом ректора університету. Студентові безкоштовно видаються студентський квиток і залікова книжка.

2.3.1 Права студентів

Студенти мають **право:**

- одержувати знання, що відповідають сучасному рівню розвитку науки, техніки, технології й культури;
- визначати за узгодженням з відповідними навчальними підрозділами ВНЗ набір дисциплін навчання;
- відвідувати всі види навчальних занять, , у тому числі факультативно, а за узгодженням між керівниками - і в інших ВНЗ;
- брати участь у формуванні змісту своєї освіти за умови дотримання вимог Державного освітнього стандарту.
- користуватися інформаційним фондом, послугами навчальних, наукових, лікувальних і інших підрозділів ВНЗ;
- брати участь у всіх видах науково-дослідних робіт, конференціях, симпозіумах, публікувати свої роботи, у тому числі у виданнях ВНЗ;
- на перехід з платного навчання на безкоштовне (на вакантні бюджетні місця), що здійснюється за заявою студента й поданням декана, за наказом ректора на конкурсній основі, як правило, при наявності оцінок «добре» і «відмінно» на курс не нижче другого;
- на поновлення в ВНЗ протягом п'яти років після відрахування з нього за власним бажанням або з поважної причини;
- у вільне від навчання час працювати на підприємствах і в організаціях будь-яких організаційно-правових форм.

2.3.2 Обов'язки студентів

Студенти ВНЗ **зобов'язані:**

- виконувати вимоги статуту й дотримуватися правил внутрішнього розпорядку, встановленого у ВНЗ, гуртожитку, при проведенні практичних занять, виконання курсових і дипломних проектів і дослідницької роботи;

- виконувати у встановлений термін всі види завдань, передбачені відповідними навчальними планами й програмами навчання.

- систематично й глибоко опановувати теоретичними знання, підвищувати свій науковий і культурний рівень;

- здобувати навички в організації виховної роботи на виробництві;

- при неявці на заняття, практику й іншим передбачені навчальним планом форми навчання, повідомити про це деканат і в перший день явки на заняття представити відповідні документи, що виправдовують пропуски;

- підтримувати належну чистоту й порядок у всіх навчальних приміщеннях,

- дбайливо й акуратно ставитися до майна (берегти інвентар, навчальні посібники, книги, прилади і т.д.);

- забезпечити схоронність студентських документів: залікової книжки, студентського квитка, а також навчальної літератури, отриманої в бібліотеці або на кафедрі.

2.3.3 Обмеження прав і обов'язків

Студентам університету забороняється:

- перебувати в алкогольному й наркотичному сп'янінні;
- уживати й поширювати наркотики;
- палити;
- приносити із собою й користуватися вибуховими, токсичними й вогнебезпечними речовинами, зброєю й газовими балончиками;

- нецензурно виражатися;

- псувати університетське майно;

- грати в карти й інші азартні ігри.

2.3.4 Заохочення і дисциплінарні стягнення

Для стимулювання сумлінного навчання, участі в науково – дослідній роботі й активної участі в громадському житті студентам передбачаються матеріальні і моральні заохочення:

- призначення стипендії студентам денного бюджетного навчання, якщо в попередній екзаменаційній сесії вони мали оцінки «добре» і «відмінно» і підвищеної стипендії відмінникам навчання;

- виплата грошових премій переможцям Всеукраїнських і міжнародних олімпіад;

- оголошення подяки за високі показники у навчанні і активну участь в громадському житті;

- розміщення фотографії на стенді факультету (інституту) «Наша гордість» за умов, передбачених відповідним « Положенням...»

За невиконання навчальних планів, порушення передбачених уставом університету обов'язків, правил внутрішнього розпорядку, у тому числі в гуртожитку, до студентів можуть бути застосовані **заходи дисциплінарного впливу**: догана, відрахування з університету. За псування майна, з винних стягується вартість заподіяного матеріального збитку.

Дисциплінарні стягнення, у тому числі відрахування, можуть бути накладені на студента лише після одержання від нього пояснення в письмовій формі, вони застосовуються не пізніше чим через один місяць від дня виявлення провини.

Студент може бути відрахований:

- за власним бажанням, у тому числі у зв'язку з переходом в інший вуз або за станом здоров'я;
- за невиконання навчального плану;
- за порушення умов контракту;
- в інших випадках, передбачених законодавством.

2.3.5 Етика поведінки

Автомобільно - дорожній інститут є одним з престижних технічних ВНЗ України. Приходити в інститут треба охайними, акуратно одягненими, і завжди пам'ятати, що йдете не на дискотеку й не на спортмайданчик, а в державний вуз. Якщо ж після занять планується саме дискотека або спортмайданчик, то краще заздалегідь продумати, де і як переодягтися. Не рекомендується приходити на заняття в надмірно дорогих туалетах і прикрасах, приїжджати на елітних автомобілях і т.д.

Увійшовши в корпус чоловіки повинні відразу зняти головні убори. Необхідно стежити за своєю мовою, уникати жаргонних висловів і слів-паразитів. Студенти повинні бути в аудиторії раніше викладача, з появою якого прийнято вставати. Якщо ж ви все-таки спізнилися, то увійти в аудиторію можна лише на найближчій перерві, аналогічні правила діють практично на будь-яких офіційних заходах: зборах, урочистих засіданнях, ділових зустрічах, концертах і т.п. Перш ніж увійти в аудиторію потрібно відключити всі засоби мобільного зв'язку (це міжнародне правило етикету стосується не тільки навчальних занять, але й будь-яких офіційних заходів).

Викладач має право видалити студента із заняття за будь-яке порушення дисципліни, що, на його думку, заважає працювати і йому самому, і групі. У цьому випадку варто підкоритися, не вступаючи в сперечання, не варто загострювати ситуацію, краще спробувати чемно порозумітися з викладачем після занять.

У корпусах працюють кафе і їдальня, харчування поза стінами яких, на території інституту (в аудиторіях, коридорах і т.д.) забороняється.

Більшість аудиторій красиво й інформативно оформлено, це формує імідж ВНЗ. Людині розумній, що претендує на одержання вищої освіти, неприпустимо розважатися розмальовуванням стін і аудиторних столів, варто поводитися гідно, поважати себе і оточуючих людей.

Інститут - це навчальний заклад, і його прикрашають не тільки стіни, але й у першу чергу, люди. Враження про ВНЗ, що складається у його гостей, будь то випадкові відвідувачі чи керівники високого рангу, багато в чому залежить і від студента. Кожний студент повинен бути гідний свого ВНЗ й обраного життєвого шляху.

Лекція №3 ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ВНЗ

3.1 Загальні положення

Успішному навчанню сприяє правильний розподіл робочого часу, що складається із двох складових: аудиторних занять й самостійної роботи.

Аудиторні заняття діляться на лекції, лабораторні, практичні й семінарські заняття, які проводяться в навчальних групах відповідно до розкладу. Тривалість лекцій, а також практичних і семінарських занять - дві академічних години. Крім аудиторних занять, по кожному предмету викладачем призначаються консультації, як індивідуальні, так і групові.

Самостійна робота виконується вдома або в бібліотеці і включає виконання домашніх завдань, курсових проектів і робіт, підготовку до семінарів і колоквіумів. Протягом семестру проводяться рейтингові тижні для оцінки поточної успішності, які допомагають студентам виявити пробіли у своїх знаннях і зосередитися на слабких місцях. Крім теоретичного навчання, студенти проходять різні види практики. Строки, вид і тривалість практик визначаються навчальним планом кожної спеціальності.

Навчальний рік ділиться на два семестри: осінній і весняний. По завершенні семестру під час екзаменаційної сесії студенти повинні відзвітуватися за матеріалами пройдених

курсів, здаючи іспити й заліки. Між сесіями існують канікули. Заліково - екзаменаційна сесія складається з послідовності заліків і іспитів. Іспити проводяться за розкладом екзаменаційної сесії. У сесію може бути не більше 5 іспитів. Заліки здаються до початку першого іспиту. Дата й місце проведення заліку визначається кожним викладачем.

Знання студентів у вищій школі оцінюються по чотирьох бальній системі: «5 - відмінно», «4 - добре», «3 - задовільно», «2 - незадовільно», а також «зараховано» і «не зараховано».

Всі оцінки, крім «2 - незадовільно» і «не зараховано», виставляються в залікові книжки й екзаменаційні (залікові) відомості, а оцінки «незадовільно» і «не зараховано» виставляються тільки в екзаменаційні (залікові) відомості.

Студент, що не здав хоча б один залік, не захистив хоча б одну курсову або лабораторну роботу, до іспитів не допускається.

Якщо студент занедужав у період екзаменаційної сесії, про це потрібно повідомити деканат. Після одужання потрібно принести в деканат довідку від лікаря й написати заяву про продовження сесії, іспиту.

Курсові іспити й заліки є основними формами проміжної атестації.

Курсовий екзамен із всієї дисципліни або її частині дає змогу оцінити роботу студента за курс (семестр), глибину отриманих теоретичних знань, розвиток творчого мислення, придбання навичок самостійної роботи, уміння застосовувати отримані знання в рішенні практичних завдань. Заліки є формою перевірки виконання студентами лабораторних і розрахунково-графічних робіт, курсових проектів (робіт), засвоєння навчального матеріалу лекційних, практичних і семінарських занять, також формою перевірки проходження навчальної й виробничої практик і виконання в процесі цих практик всіх навчальних завдань відповідно до затвердженої програми. Якщо в навчальному плані з даної дисципліни встановлено кілька іспитів, то останній з них вважається підсумковим. Оцінка підсумкового іспиту вноситься в додаток до диплома. Студенти заочної форми навчання здають заліки й іспити під час лабораторно-екзаменаційних сесій.

Розклад іспитів для всіх форм навчання складається відповідно до графіка навчального процесу, погоджується з деканами факультетів, затверджується директором й доводиться до відома завідувачів кафедрами й студентів не пізніше, ніж за місяць до початку екзаменаційної сесії. На підготовку до екзамену з кожної дисципліни відводиться не менше 3 днів, консультації можуть призначатися на будь-який день тижня.

Всі заліки, передбачені навчальним планом поточного семестру, студенти повинні здати до початку екзаменаційної сесії.

Студент зобов'язаний особисто до кінця екзаменаційної сесії здати всі іспити й заліки, передбачені навчальним планом поточного семестру. При явці на іспити й заліки студент зобов'язаний мати при собі студентський квиток і залікову книжку.

Студент, що не здав до кінця екзаменаційної сесії хоча б один іспит або залік, встановлений для цієї сесії навчальним планом, вважається невстигаючим.

3.2 Прийом заліків і іспитів

Заліки по практичних і лабораторних роботах приймаються по мірі їхнього виконання. З окремих дисциплін вони можуть проводитися у вигляді контрольних робіт на практичних заняттях. Заліки з семінарських занять проставляються на основі представлених рефератів і виступів на семінарах.

Заліки з окремих курсів, що не передбачають іспитів, проводяться по закінченні читання лекцій, до початку екзаменаційної сесії. Для студентів заочної форми навчання такі заліки проводяться в період лабораторно-екзаменаційної сесії. Заліки по навчальній або виробничій практиці проставляються за результатами захисту звітів.

Заліки з курсових проектів (робіт) проставляються на основі результатів захисту студентами курсових проектів (робіт) на кафедрі.

Заліки приймаються лекторами або викладачами, що ведуть практичні й лабораторні заняття в даній групі. Заліки з диференційованою оцінкою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») проставляються з курсових проектів (робіт), з усіх видів практик.

Перед кожним іспитом, як правило, не менш ніж за добу, лектор призначає для академічної групи консультацію. Розклад консультацій затверджується завідувачем кафедри й доводиться до відома студентів.

Під час іспиту крім відповіді на екзаменаційний білет викладач має право задавати студентам додаткові теоретичні питання, а також давати завдання й приклади з програми курсу.

3.3 Контроль навчальної роботи студентів деканатами

Деканат здійснює поточний контроль успішності студентів протягом семестру, веде оперативний облік результатів здачі студентами заліків і іспитів, підводить підсумки успішності студентів після екзаменаційної сесії в групах, на курсах, і на факультеті в цілому. Викладачі зобов'язані протягом семестру представляти в деканати у встановлений термін результати проведеного ними поточного контролю навчальної роботи студентів.

При наявності поважних причин, викладених студентом у пояснювальній записці на ім'я декана факультету й підтверджених документально, декан факультету має право

допускати до екзаменаційної сесії студентів, що не здали заліки з дисциплін, які не виносяться на іспит.

Деканат готує проекти наказів, які встановлюють індивідуальні строки здачі заліків і іспитів (продовження сесії) студентам у зв'язку з їхньою хворобою або з інших поважних причин (сімейні обставини, стихійне лихо, участь у змаганнях у складі команди і т.п.), що повинно бути документально підтверджено.

Студенти, що виконали всі вимоги навчального плану даного курсу й успішно здали всі заліки і іспити, переводяться на наступний курс розпорядженням декана факультету.

До здачі іспиту в період, установлений для ліквідації академічної заборгованості, допускаються студенти, включені в екзаменаційну відомість або ті, що мають індивідуальний екзаменаційний лист, виданий деканатом факультету.

Деканат веде персональний облік у навчальній картці студента виконання навчального плану по семестрах.

Відрахування студентів за неуспішність здійснюється за поданням декана факультету як за підсумками поточного контролю успішності, так і за результатами екзаменаційної сесії.

Студенти, які не мають заборгованості за екзаменаційну сесію але не виконали програму практики або одержали незадовільну оцінку при захисті звіту, можуть бути направлені на практику повторно в період канікул при наявності письмової згоди з місця проходження практики.

3.4 Державна атестація студента

Державна атестація студента здійснюється державною екзаменаційною комісією (ДЕК) після завершення навчання на певному освітньому рівні або його етапі з метою встановлення фактичної відповідності рівня освітньої підготовки вимогам освітньої характеристики.

ДЕК створюється для всіх форм навчання з кожної спеціальності, вона перевіряє науково – теоретичну та практичну підготовку випускників, вирішує питання про присвоєння їм відповідного освітнього рівня, видання державного документа про освіту, опрацьовує пропозиції щодо поліпшення якості освітньо – професійної підготовки спеціалістів у ВНЗ.

ДЕК організовується щорічно і діє протягом календарного року, до її складу входять голова і члени комісії. Персональний склад затверджується ректором університету не пізніше, ніж за місяць до початку її роботи.

У державних екзаменаційних комісіях студенти, які закінчують ВНЗ, складають державні іспити та захищають дипломні проекти (роботи). До складання державних іспитів та до захисту дипломних проектів (робіт) допускаються студенти, які виконали всі вимоги

навчального плану. Складання державних іспитів або захист дипломних проектів (робіт) проводиться на відкритому засіданні ДЕК за участю неменше половини її складу за обов'язкової присутності голови комісії. Захист дипломних проектів (робіт) може проводитися як у ВНЗ, так і на підприємствах, у закладах та організаціях, для яких тематика проектів (робіт), що захищаються, становить науково - теоретичний або практичний інтерес. Державний екзамен проводиться як комплексна перевірка знань студентів з дисциплін, передбачених навчальним планом.

Результати захисту дипломних проектів, а також складання державних екзаменів оголошуються в цей же день після оформлення протоколів засідання ДЕК.

Студенту, який захистив дипломний проект, склав державні екзамени відповідно до вимог освітньо – професійної програми підготовки, рішенням ДЕК присвоюється відповідно освітній рівень, видається державний документ про освіту.

Студенту, який отримав підсумкові оцінки « відмінно » не менше як з 75% усіх навчальних дисциплін та індивідуальних завдань, передбачених навчальним планом, а з інших дисциплін – оцінки «добре», склав державні екзамени (захистив дипломний проект) з оцінкою « відмінно», а також проявив себе в науковій роботі що підтверджується рекомендацією кафедри, видається документ про освіту з відзнакою.

Студент, який під час складання державного екзамену або захисту дипломного проекту отримав незадовільну оцінку, відраховується з ВНЗ і йому видається академічна довідка. У випадках, коли захист дипломного проекту визнається незадовільним, ДЕК встановлює, чи може студент подати на повторний захист той самий проект з доопрацюванням, чи він зобов'язаний опрацювати нову тему, визначену відповідною кафедрою.

Студент, який не склав державного екзамену або не захистив дипломний проект, допускається до повторного складання державного екзамену чи захисту дипломного проекту протягом трьох років після закінчення ВНЗ.

Студенти, які не склали державні екзамени або не захистили дипломний проект з поважної причини (документально підтвердженої), керівником ВНЗ може бути продовжений строк навчання до наступного терміну роботи ДЕК із складанням державних екзаменів чи захисту дипломних проектів відповідно, але не більше, ніж на один рік.